

TIHEK

TÜRKİYE İNSAN HAKLARI VE EŞİTLİK KURUMU

**IRK, RENK VE ETNİK
KÖKEN TEMELLERİNDE**

AYRIMCILIK

TIHEK

TÜRKİYE İNSAN HAKLARI VE EŞİTLİK KURUMU

IRK, RENK VE ETNİK KÖKEN TEMELLERİNDE AYRIMCILIK

“

Kişilerin ırk, renk ve etnik kökenleri sebebiyle ayrımcılığa maruz bırakılması, 6701 sayılı Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu Kanunu kapsamında yasaklanmıştır.

”

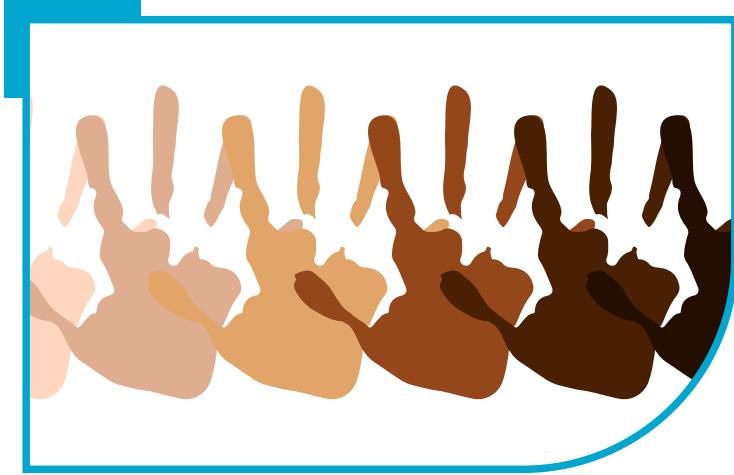

- Türkiye Cumhuriyeti Anayasası'nın 10'uncu maddesinde kanun önünde eşitlik ilkesi *"Herkes, dil, ırk, renk, cinsiyet, siyasi düşünce, felsefi inanç, din, mezhep ve benzeri sebeplerle ayırım gözetilmeksizin kanun önünde eşittir."* şeklinde düzenlenmiştir.
- İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi'nin 2'nci maddesine göre: *" Herkes ırk, renk, cinsiyet, dil, din, siyasal ya da başka türden kanaat, ulusal ya da toplumsal köken, mülkiyet, doğuş veya başka türden statü gibi herhangi bir ayırım gözetilmeksizin, bu Bildirgede belirtilen bütün hak ve özgürlüklere sahiptir."*
- Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin (AİHS) 14'üncü maddesi ise şu şekilde düzenlenmiştir: *"Bu Sözleşme'de tanınan hak ve özgürlüklerden yararlanma, cinsiyet, ırk, renk, dil, din, siyasal veya diğer kanaatler, ulusal veya toplumsal köken, ulusal bir azınlığa aidiyet, servet, doğum başta olmak üzere herhangi başka bir duruma dayalı hiçbir ayrımcılık gözetilmeksizin sağlanmalıdır."*

- Her Türlü Irk Ayrımcılığının Ortadan Kaldırılmasına İlişkin Uluslararası Sözleşme'nin 1'inci maddesinde ırk ayrımcılığı *"siyasî, ekonomik, sosyal, kültürel veya toplumsal yaşamın herhangi bir alanında, insan hakları ve temel özgürlüklerin tanınmasını, uygulanmasını, bu hak ve özgürlüklerden yararlanılmasını ortadan kaldırmak veya zayıflatmak amacıyla ya da etkisine yönelik, ırk, renk, soy ya da ulusal veya etnik kökene dayalı her türlü ayırım, dışlama, kısıtlama ya da tercih"* şeklinde tanımlanmıştır.
- Medeni ve Siyasi Haklara İlişkin Uluslararası Sözleşme'de ayrımcılık yasağı 2'nci maddede *"Bu Sözleşmeye Taraf her Devlet, bu Sözleşmede tanınan hakları ırk, renk, cinsiyet, dil, din, siyasal veya diğer bir fikir, ulusal veya sosyal köken, mülkiyet, doğum veya diğer bir statü gibi herhangi bir nedenle ayrımcılık yapılmaksızın, kendi toprakları üzerinde bulunan ve egemenlik yetkisine tabi olan bütün bireyler için güvence altına almayı ve bu haklara saygı göstermeyi taahhüt eder."* şeklinde düzenlenmiştir.
- Ekonomik, Sosyal ve Kültürel Haklara İlişkin Uluslararası Sözleşme'nin 2'nci maddesi şu şekilde düzenlenmiştir; *"Sözleşmeye taraf devletler, bu Sözleşmede belirtilen hakların ırk, renk, cinsiyet, dil, din, siyasal ya da başka fikir, ulusal ya da toplumsal köken, mülkiyet, doğum ya da başka bir statü bakımından herhangi bir ayırım gözetilmeksizin uygulanmasını taahhüt ederler."*
- Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi (AİHM), ırk ve etnik mensubiyet kavramlarını açıklarken dil, din, milliyet ve kültürün ırktan ayrılamaz olabileceğini kabul etmiştir. Timishev v. Rusya davasında Mahkeme şu açıklamayı yapmıştır; *"Etnik mensubiyet ve ırk, bağlantılı ve örtüşen kavramlardır. Irk kavramı, insanların, cilt rengi veya yüz özellikleri gibi morfolojik niteliklere göre alt türlere biyolojik tasnifi düşüncesine dayanırken, etnik mensubiyetin kökeni ortak milliyet, kabile aidiyeti, dini inanç, paylaşılan dil veya kültürel ve geleneksel kökenler ve temeller düşüncesinde yatar."*
- Irkçılığa ve Hoşgörüsüzlüğe Karşı Avrupa Komisyonu'nun (ECRI) 7 No.lu Genel Politika Tavsiyesine göre, *"ırkçılık"* terimi; ırk, renk, dil, din, milliyet veya milli veya etnik kökenin bir birey veya bir grup insanın aşağılanması için bir gerekçe oluşturması veya bir bireyin veya bir grup insanın üstünlük duygusu içine girmesi için bir neden oluşturması anlamına gelmektedir. *"Irka dayalı ayrımcılık"* ise nesnel ya da makul bir gerekçesi olmaksızın ırk, renk, dil, din, milliyet veya milli veya etnik kökeni nedeniyle kişi veya grupları farklı muameleye tabi tutma anlamını taşımaktadır.
- ECRI, aynı Genel Politika Tavsiyesi'nde *"doğrudan ırk ayrımcılığı"* nı, objektif ve makul bir gerekçe olmaksızın ırk, renk, dil, din, milliyet, ulusal

veya etnik köken gibi bir temele dayalı olarak yapılan herhangi bir farklı muamele şeklinde tanımlarken; “dolaylı ırk ayrımcılığı”nı görünüşte ayrımcı olmayan bir karar, uygulama ya da tedbirin, objektif ve makul bir gerekçe olmaksızın ırk, renk, dil, din, milliyet, ulusal veya etnik köken gibi bir temele dayalı olarak kişi veya gruplar üzerinde dezavantajlı durum yaratması olarak tanımlamıştır.

- 2000/43/EC sayılı Avrupa Birliği (AB) Konseyi Irk Eşitliği Direktifi madde 2/2 (a) uyarınca, “bir kişiye, ırk veya etnik kökene dayalı olarak, karşılaştırılabilir bir durumda, diğer bir kişiye göre daha az tercih edilir şekilde muamele edilmesi, edilmiş olması veya edilebilir olması halinde doğrudan ayrımcılık söz konusudur”; madde 2/2-b’ye göre ise “dolaylı ayrımcılık tarafsız gibi görünen düzenleme, ölçüt ve uygulamanın farklı ırk ve etnik kökene sahip kişiler üzerinde belirli bir dezavantaj yaratması” olarak tanımlanmaktadır.
- Her ne kadar yapılan düzenlemelerde ırka dayalı ayrımcılığın yanında etnik köken ayrı bir temel olarak ifade edilmiş olsa da, etnik köken sebebiyle ayrımcı muamele literatürde ırk temelinde ayrımcılıkla birlikte kullanılabilir.

- 6701 sayılı Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu Kanunu ise “Eşitlik ilkesi ve ayrımcılık yasağı” başlıklı 3’üncü maddesinin 2’nci fıkrasında “Bu Kanun kapsamında cinsiyet, ırk, renk, dil, din, inanç, mezhep, felsefi ve siyasi görüş, etnik köken, servet, doğum, medeni hâl, sağlık durumu, engellilik ve yaş temellerine dayalı ayrımcılık yasaktır” ifadeleriyle ırk, renk ve etnik kökene dayalı ayrımcılıkları kesin olarak yasaklamaktadır.

- 6701 sayılı Kanun kapsamına giren ayrımcılık türleri şunlardır:
 - Ayrı tutma,
 - Ayrımcılık talimatı verme ve bu talimatı uygulama,
 - Çoklu ayrımcılık,
 - Doğrudan ayrımcılık,
 - Dolaylı ayrımcılık,
 - İşyerinde yıldırma,
 - Makul düzenleme yapmama,
 - Taciz,
 - Varsayılan temele dayalı ayrımcılık,
 - Eşit muamele ilkesine uyulması ve ayrımcılığın önlenmesi amacıyla izlenen hukuki süreç nedeniyle maruz kalınan olumsuz muameleler.
- Bir kişinin hukuken tanınmış hak ve hürriyetlerden karşılaştırılabilir durumdakilere kıyasla eşit şekilde yararlanmasını ırkı, rengi veya etnik kökeni nedeniyle engelleyen veya zorlaştıran her türlü farklı muamele ırk, renk veya etnik köken temellerinde **doğrudan ayrımcılık** oluşturmaktadır.
- Görünüşte ayrımcı olmayan her türlü eylem, işlem ve uygulamalar sonucunda bir kişinin, ırkı, rengi veya etnik kökeni ile bağlantılı olarak hukuken tanınmış hak ve hürriyetlerden yararlanma bakımından nesnel olarak haklılaştırılmayan dezavantajlı konuma sokulması ise ırk, renk veya etnik köken temellerinde **dolaylı ayrımcılık** teşkil etmektedir.

BİLİYOR MUYDUNUZ?

- ✓ *Kuruluşu herhangi bir Avrupa Konseyi Sözleşmesi'ne dayanmayan ve 1993 yılında gerçekleşen Avrupa Konseyi Birinci Hükümet ve Devlet Başkanları Zirvesi'nde oluşturulan ECRI; bağımsızlık, tarafsızlık, ahlaki otorite ve ırkçılık, ırk ayrımcılığı, yabancı düşmanlığı, antisemitizm ve hoşgörüsüzlük konularıyla ilgili uzmanlıkları temelinde atanan 47 üyeden oluşur. Her Avrupa Konseyi üye devleti, Komisyon'da görev yapmak üzere bir kişi atamaktadır.*
- *Komisyon, Avrupa Konseyi'ne üye devletleri ziyaret edip bu ziyaretler sonucunda ülke raporları hazırlamakta ve tavsiyelerde bulunmaktadır. Komisyon, çalışmalarını 5 yıllık dönemlerde, yılda 9-10 ülkeyi ele alacak şekilde sürdürmektedir.*
- ✓ *Günümüz itibarıyla Komisyon'un Türkiye hakkında hazırlanmış beş raporu bulunmaktadır. Komisyon ayrıca, Avrupa Konseyi üyesi devletlere yönelik genel politika tavsiye kararları da alabilmektedir. 2020 yılı Aralık ayı itibarıyla 16 Genel Politika Tavsiyesi yayınlanmıştır.*

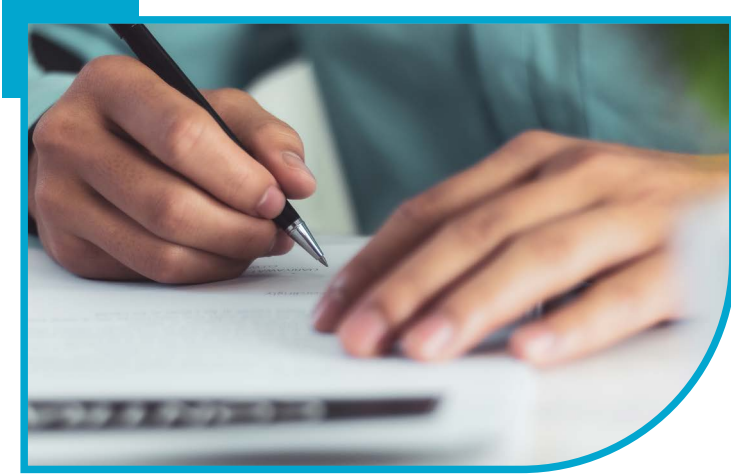
Koruma hangi alanlarda uygulanır?

- 6701 sayılı Kanun kapsamında kamu kurum ve kuruluşları, kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşları, gerçek kişiler, özel hukuk tüzel kişileri ve bunlar tarafından yetkilendirilenlerin;
 - Eğitim ve öğretim, yargı, kolluk, sağlık, ulaşım, iletişim, sosyal güvenlik, sosyal hizmetler, sosyal yardım, spor, konaklama, kültür, turizm ve benzeri gibi hizmetlerin sunumunda;
 - Kamuya açık hizmetlerin sunulduğu alanlar ve binalara erişimde;
 - Taşınır ve taşınmazların kamuya açık bir şekilde sunulurken ilgili süreçlerde (kiralama, satın alma, kira akdinin şartlarının belirlenmesi, kira akdinin yenilenmesi veya sona erdirilmesi, devir);
 - Dernek, vakıf, sendika, siyasi parti ve meslek örgütlerine, ilgili mevzuatlarında veya tüzüklerinde belirtilen istisnalar dışında üye olma, organlarına seçilme, üyelik imkânlarından yararlanma, üyeliğin sonlandırılması ve bunların faaliyetlerine katılma ve yararlanmada;
 - İstihdam ve serbest mesleğe ilişkin süreçlerde ırk, renk ve etnik köken temellerinde kişi veya grupları ayrımcı muameleye maruz bırakması yasaklanmaktadır.

Sorumluluklar

- Ayrımcılık yasağının ihlali hâlinde, konuya ilişkin görev ve yetkisi bulunan **kamu kurum ve kuruluşları ile kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşları** ihlalin sona erdirilmesi, sonuçlarının giderilmesi, tekrarlanmasının önlenmesi, adli ve idari yoldan takibinin sağlanması amacıyla gerekli tedbirleri almakla yükümlüdür.
- Ayrımcılık yasağı bakımından sorumluluk altında olan **gerçek ve özel hukuk tüzel kişileri** de yetki alanları içerisinde bulunan konular bakımından ayrımcılığın tespiti, ortadan kaldırılması ve eşitliğin sağlanması için gerekli tedbirleri almakla yükümlüdür.

Başvuru veya Resen İnceleme

- Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu (TİHEK) ayrımcılık yasağı ihlallerini resen veya başvuru üzerine incelemek, araştırmak, karara bağlamak ve sonuçlarını takip etmekle görevli ve yetkilidir.
- İrk, renk ve etnik köken temellerinde ayrımcılık yasağı ihlalden zarar gördüğü iddiasında bulunan herkes Kuruma başvurabilir.
- 6701 sayılı Kanun kapsamında; bir kişinin ırkı, rengi veya etnik kökeni nedeniyle ayrımcılığa maruz bırakıldığına tespiti halinde, bu ihlalin etki ve sonuçlarının ağırlığı, failin ekonomik durumu ve çoklu ayrımcılığın ağırlaştırıcı etkisi dikkate alınarak ihlalden sorumlu olan kamu kurum ve kuruluşları, kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşları,

gerçek kişiler ve özel hukuk tüzel kişileri hakkında idari para cezası uygulanır. 27.11.2021 tarihli ve 31672 sayılı Resmî Gazete' de yayımlanan orana göre 6701 sayılı Kanun'un 25'inci maddesinin birinci fıkrasında yer alan idari para cezasının 2022 yılı için alt sınırı 2.673,61 TL üst sınırı ise 40.179,00 TL olarak yeniden belirlenmiştir.

- Kurumun inceleme ve araştırma konusuyla ilgili olarak gerekçesini belirterek istediği bilgi ve belgelerin, süresi içinde verilmesi zorunludur. Söz konusu yükümlülüğe ve uyarıya rağmen haklı bir neden olmaksızın belirtilen sürede uymayan kamu kurum ve kuruluşları, kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşları, gerçek kişiler ve özel hukuk tüzel kişileri hakkında da idari para cezası uygulanır. 27.11.2021 tarihli ve 31672 sayılı Resmî Gazete' de yayımlanan orana göre 6701 sayılı Kanun'un 25'inci maddesinin üçüncü fıkrasında yer alan idari para cezasının 2022 yılı için alt sınırı 1.334,76 TL üst sınırı ise 5.352,36 TL olarak yeniden belirlenmiştir.

İrk, Renk ve Etnik Köken Temellerinde Ayrımcılık Örnekleri Neler Olabilir?

- Bir kişinin Kürt veya Arap olması nedeniyle makul bir gerekçe olmaksızın özel bir hastane tarafından sunulan sağlık hizmetinden yararlandırılmaması veya hizmetin daha fazla bir ücretle sunulması.
- Bir kişinin eşinin siyahi olması nedeniyle kendisine evin kiralanmaması hususunda emlak danışmanına ev sahibi tarafından talimat verilmesi.
- Suriyeli bir işçinin işyerinde fazla mesai yapan arkadaşlarının mesai ücreti alırken kendisine böyle bir ödeme yapılmaması üzerine eşitlik ilkesine aykırılık gerekçesiyle işverene başvuruda bulunması sonrasında kişinin işten çıkarılmasına kadar varan bir mobbing sürecine maruz bırakılması.
- Kişinin Roman olması nedeniyle yaptığı iş başvurusunun reddedilmesi veya daha az bir ücretle çalıştırılması.
- Nesnel ve makul bir gerekçe olmaksızın farklı etnik aidiyetleri olan öğrencilerin okulda diğerlerine göre fiziki ve teknik yetersizlikleri olan farklı bir sınıfta eğitim görmeye zorlanması.
- İmar, su, ulaşım, nikâh gibi belediye hizmetlerinin belli bir ırk ve/ya etnik kökene mensup kişilerle yönelik makul ve haklı bir gerekçe olmaksızın fazla ücret tarifesiyle sunulması.
- Bir şirkette tercüman olarak çalışan Asya kökenli bir bireye iş ortamında ırkçı lakapların takılması veya şakalar yapılması suretiyle kişinin rahatsız edilmesi.

BİLİYOR MUYDUNUZ?

- ✓ *Etnik köken ya da etnik grup; buldukları bölgede kendilerini ortak gelenekler, soy, dil, tarih, toplum, kültür, ulus, din veya sosyal davranışlar gibi diğer gruplardan ayıran ortak özellikler temelinde birbirleriyle özdeşleşen insanlar grubu olarak tanımlanmaktadır.*
- ✓ *Özellikle 11 Eylül saldırılarıyla daha yaygın bir şekilde kullanılmaya başlayan, korku ve tedirginlik üzerinden inşa edilen İslam'ın zihinlerde terör ve şiddetle özdeşleştirilmesi olarak tanımlanan İslamofobi, özellikle Avrupa'daki Müslüman kimlikli etnik grupları hedef almaktadır.*
- ✓ *AB Temel Haklar Ajansı tarafından yapılan EU-MIDIS II (2018) araştırmasında, 15 AB üyesi ülkeden 10.527 kadar Müslüman kadın ve erkek yapılan araştırmada, araştırmaya katılanların üçte biri iş ararken ayrımcılığa uğradığını, dörtte birinden fazlası ise etnik kimlik ya da göçmen görünümü olması sebebiyle hakarete uğrayıp görünümü sebebiyle taciz edildiklerini ifade etmiştir.*
- ✓ *Araştırmaya göre taciz edilenlerden en az yarısı son 1 yıl içerisinde altı defadan fazla ırkçı tacize uğrayıp, nefret söylemine maruz kalmıştır.*
- ✓ *Araştırmaya katılanların üçte birinden fazlası taşıdıkları dini semboller ya da giyimleri sebebiyle, sözlü tacize ve ayrımcılığa uğradıklarının, polis tarafından daha sıkı kontrol edildiklerinin bilgisini vermiştir.*

- AİHM, önüne gelen davalarda dava konusu hak ve özgürlüğün niteliğine bağlı olarak devletlere dar veya geniş bir takdir yetkisi tanımaktadır. Yabancıların tabi oldukları muameleler açısından Mahkeme özellikle devletlerin ülkeye giriş ve sınır dışı etme konularında geniş bir takdir yetkisine sahip olduğunu kabul etmektedir.
- AİHM, *Abdülaziz, Cabales v. Balkandali/Birleşik Krallık* davasında, Birleşik Krallık vatandaşı olmayan Abdülaziz isimli başvuruçunun, Portekizli olup Birleşik Krallık'ta çalışan eşinin yanına gitmek için Birleşik Krallık yetkili makamlarına yaptığı oturma izni başvurusunun yetkili makamlar tarafından reddedilmesini, devletlerin vatandaşı olmayan yabancı uyruklu kişilerin kendi ülkesine girişlerini kontrol hakkına sahip olduğuna işaret ederek, aile yaşamına "saygısızlık" bulunmadığından AİHS'in 8'inci maddesinde düzenlenen özel ve aile hayatına saygı hakkının ihlali olarak değerlendirmemiştir.
- Benzer şekilde; AİHS'nin "*Yabancıların siyasal etkinliklerinin kısıtlanması*" başlıklı 16'ncı maddesi "*Sözleşme'nin ifade özgürlüğü, toplantı ve dernek kurma özgürlüğü ile ayrımcılık yasağı başlıklarını taşıyan 10, 11 ve 14'üncü maddelerin hiçbir hükmü, Sözleşmeye taraf devletlere yabancıların siyasal etkinliklerine kısıtlama getirmelerini yasakladığı anlamında değerlendirilemez.*" hükmünü haizdir. Bu kapsamda, ülke vatandaşı olmayan yabancı uyruklu kişilerin siyasal etkinliklerinin kısıtlanmasına ilişkin yapılan düzenlemeler ayrımcılık yasağının ihlali olarak kabul edilemeyecektir.
- Bir kişinin hukuken tanınmış hak ve hürriyetlerden karşılaştırılabilir durumdakilere kıyasla eşit şekilde yararlanmasını ırkı, rengi veya etnik kökeni nedeniyle engelleme veya zorlaştırma ayrımcılık yasağı kapsamında değerlendirilir. Ancak amacın meşru olması ve bu amacı gerçekleştirmek için kullanılacak araçların gerekli ve orantılı olması şartıyla belirli hususlar ayrımcılık yasağı kapsamı dışında tutulmuştur.
- AB Konseyi İstihdam Eşitliği Direktifi'nin 4'üncü maddesinin 1'inci fıkrasında, "*...belli bir mesleğin tabiatı gereği ya da icra edildiği bağlam itibarı ile o mesleğin bir özelliğini esas alarak ve ancak söz konusu mesleki özelliğin gerçek ve belirleyici bir gereksinim teşkil etmesi, düzenlemenin amacının meşru, gereksinimin ise orantılı olması halinde...*" yapılan muamele farklılığının ayrımcılık olarak değerlendirilemeyeceği ifade edilmiştir. 6701 sayılı Kanunu'nun 7/1-a bendinde de istihdam ve serbest meslek alanlarında, zorunlu mesleki gerekliliklerin varlığı hâlinde amaca uygun ve orantılı olan farklı muamelenin ayrımcılık yasağının ihlali olarak iddia edilemeyeceği belirtilmiştir. Örneğin, Muhammed

Ali'nin hayatının çekileceği bir film için başrolde oynayacak kişide aranan şartların belirtildiği ilanda, siyah tenli olmanın şart koşulması mesleki bir gereklilik olarak değerlendirilebilecektir. Dolayısıyla oyuncu alımına ilişkin ilanda yer alan bu kriterin ayrımcılık yasağına aykırı olduğu kabul edilmeyebilecektir.

- Mesleki gereklilik gerekçesiyle farklı muamelede bulunurken, amacın meşru ve kullanılacak araçların gerekli ve orantılı olmasına özen gösterilmesi gerekmektedir. Buna göre, aynı örnekten hareketle, ilanda sadece Güney Afrikalıların başvurabileceğine ilişkin bir şart getirilmesi, mesleki gereklilik olarak değerlendirilmeyeceğinden ayrımcılık yasağının ihlali söz konusu olabilecektir.

- Ulusal hukukta ise Anayasa'nın "Yabancıların durumu" başlıklı 16'ncı maddesi temel hak ve hürriyetlerin yabancılar için milletlerarası hukuka uygun olarak kanunla sınırlanabileceğini düzenlemiştir. Bu kapsamda 18 yaşını dolduran her Türk vatandaşının seçme ve seçilme hakkına sahip olduğunu düzenleyen Anayasanın 67'nci maddesinin Türk vatandaşları olmayan yabancılarla oy hakkı tanımadığı iddiası ayrımcılık yasağı kapsamında değerlendirilmeyecektir.
- Ayrıca ayrımcılık yasağı bağlamında en kapsamlı hükümleri içeren 6701 sayılı Kanun'da ayrımcılık iddiasının ayrımcılık iddiasının ileri sürülemeyeceği haller de düzenlenmiş olup bu istisnalar şu şekilde sayılmaktadır:
 - İstihdam ve serbest meslek alanlarında, zorunlu mesleki gerekliliklerin varlığı hâlinde amaca uygun ve orantılı olan farklı muamele.
 - Sadece belli bir cinsiyetin istihdamını zorunlu kılan durumlar.
 - İşe kabul ve istihdam sürecinde, hizmetin zorunlulukları nedeniyle yaş

sınırlarının belirlenmesi ve uygulanması, gereklilik ve amaçla orantılı olması şartıyla yaşa dayalı farklı muamele.

- Çocuk veya özel bir yerde tutulması gereken kişilere yönelik özel tedbirler ve koruma önlemleri.
- Bir dine ait kurumda, din hizmeti veya o dine ilişkin eğitim ve öğretim vermek üzere sadece o dine mensup kişilerin istihdamı.
- Dernek, vakıf, sendika, siyasi parti ve meslek örgütlerinin, ilgili mevzuatlarında veya tüzüklerinde yer alan amaç, ilke ve değerler temelinde üye olacak kişilerde belli şart ve nitelik aramaları.
- Eşitsizlikleri ortadan kaldırmaya yönelik, gerekli, amaca uygun ve orantılı farklı muamele.
- Vatandaş olmayanların ülkeye giriş ve ikametlerine ilişkin şartlarından ve hukuki statülerinden kaynaklanan farklı muamele.

BİLİYOR MUYDUNUZ?

- ✓ *BM Mülteciler Yüksek Komiserliği tarafından, dünya çapında zorla yerinden edilen kişi sayısı 84 milyon ve ülke içinde yerinden edilen kişi sayısı 48 milyon olarak açıklanırken; 26.6 milyon kişinin mülteci ve 4.4 milyon kişinin ise sığınmacı statüsünde olduğu belirtilmektedir. Türkiye ırk, renk, soy ya da ulusal veya etnik kökene dayalı ayırım yapmaksızın dünyada en fazla sayıda mülteci/sığınmacıya ev sahipliği yapan ülke konumundadır.*
- ✓ *Uluslararası Af Örgütü'nün 2022 tarihli "İsrail'in Apartheid rejimi; Filistinlilere Yönelik İrsal Ayrımcılık ve İnsanlığa Karşı Suçlar" başlıklı raporuna göre; İsrail'in işgal altındaki Filistin topraklarındaki su kaynakları ve suyla ilgili altyapı üzerindeki denetimi nedeniyle bu bölgedeki Filistin topraklarında Filistinli bir kişinin ortalama su tüketimi kişi başına günde yaklaşık 70 litredir. Raporda, Batı Şeria'da yaklaşık 420.000 kişinin günde 50 litre su tükettiği belirtilerek bunun İsrail'in ortalama kişi başı 300 litre su tüketiminin dörtte birinden az bir orana karşılık geldiği vurgulanmaktadır. BM'ye göre, Gazze'de zaten yoksul olan hanelerin %90'ı 10 ila 30 kat daha pahalıya su almak zorundadır.*
- ✓ *Aynı rapora göre İsrail, okul eğitiminin her düzeyinde Yahudi akranlarından daha az fon alan İsrail ve Doğu Kudüs'teki Filistinli öğrencilere karşı ayrımcılık yapmaktadır. İsrail Eğitim Bakanlığı'nın 2016 bütçesine ilişkin Mossawa Center tarafından yapılan bir incelemeye göre, dezavantajlı geçmişe sahip (ağırlıklı olarak Filistinli) Arap öğrenciler, aynı sosyo-ekonomik statüye sahip Yahudi öğrencilere göre temel eğitimde öğrenim saati başına %30 daha az fon, orta seviye ortaokul düzeyinde %50 daha az fon ve ortaokul düzeyinde %75 daha az fon aldı.*

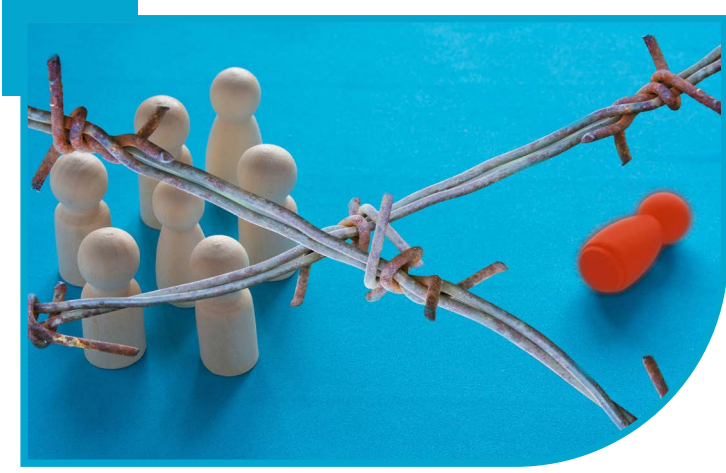

İrk, Renk ve Etnik Köken Temellerinde Ayrımcılık Yasağının İhlal Edildiğine İlişkin Örnek Kararlar Var mıdır?

İrk, renk ve etnik köken temellerinde ayrımcılığa ilişkin olarak AİHM ve TİHEK'in ayrımcılık yasağının ihlal edildiğini tespit ettiği kararları mevcuttur.

➤ **AİHM, Timishev v. Rusya Kararı, Başvuru Numaraları: 55762/00, 55974/00; Karar Tarihi: 13.12.2005**

Mahkeme başvuranın Çeçen olması nedeniyle Kabardino-Balkarya topraklarına girişine izin verilmemesini, serbest dolaşım hakkının etnik köken nedeniyle kısıtlanması olarak kabul ederek olayda ırk temeline dayalı ayrımcılık yapıldığını tespit etmiştir. Mahkemece Sözleşme 'ye Ek 4 No.lu Protokol'ün 2'nci maddesiyle (serbest dolaşım özgürlüğü) bağlantılı olarak Sözleşme'nin 14'üncü maddesinin (ayrımcılık yasağı) ihlal edildiğine karar verilmiştir.

➤ **AIHM, Aziz v. Kıbrıs Kararı, Başvuru Numarası: 69949/01, Karar Tarihi: 22.12. 2004**

Kıbrıslı Rumların seçmen kütüğünde Kıbrıslı Türklere yer verilemeyeceği gerekçesiyle başvuranın milletvekili seçimleri için seçmen kütüğüne kaydedilmemesi olayında Mahkeme; muamele farklılığının başvuranın Kıbrıs Türkü olmasından kaynaklandığı ve özellikle kendi durumundaki Kıbrıs Türklerinin hiçbir milletvekili seçiminde oy kullanmadıklarını göz önünde bulundurup alınan kararın makul ve nesnel bir biçimde temellendirilemediği gerekçesiyle Sözleşme'ye Ek 1 No.lu Protokol'ün 3'üncü maddesi (serbest seçim hakkı) ile bağlantılı olarak Sözleşme'nin 14'üncü maddesinin ihlal edildiğine karar vermiştir.

➤ **AIHM, Sampanis ve Diğerleri v. Yunanistan Kararı, Başvuru Numarası: 32526/05, Karar Tarihi: 05.06. 2008**

Okul yetkililerinin 2004-2005 akademik yılı boyunca Roman kökenli olmalarından dolayı başvuranların çocuklarına eğitim verilmemesi ve akabinde ek binada özel sınıflara yerleştirilme olayında Mahkeme, Roman çocukların başlangıçta, hazırlık sınıfı okumalarının gerekip gerekmediğinin veya sonrasında ana okula gitmek için yeterince gelişim gösterip göstermediklerinin anlaşılması amacıyla uygun bir şekilde teste tabi tutulmadıklarını belirterek Sözleşme'ye Ek 1 No.lu Protokol'ün 2'nci maddesi (eğitim hakkı) ile bağlantılı olarak Sözleşme'nin 14'üncü maddesinin ihlal edildiğine hükmetmiştir.

➤ **AIHM, Sejdi ve Finci v. Bosna Hersek Kararı, Başvuru Numaraları: 27996/06, 34836/06, Karar Tarihi: 22.12. 2009**

Mahkeme, Bosna Hersek seçim sisteminde Roman ve Yahudi kökenli kişilerin Halk Meclisi ile Devlet Başkanlığı seçimleri için aday olamaması durumunu; başvuranların Halk Meclisine seçilememesi bakımından Sözleşme'ye Ek 1 No.lu Protokol'ün 3'üncü maddesi (serbest seçim hakkı) ile bağlantılı şekilde Sözleşme'nin 14'üncü maddesinin ihlali olarak, başvuranların devlet başkanlığına seçilememesi bakımından ise Sözleşme'ye Ek 12 No.lu Protokol'ün 1'inci maddesinin (ayrımcılığın genel olarak yasaklanması) ihlali olarak değerlendirmiştir.

➤ **TİHEK, Resen İnceleme, Karar Tarihi: 07.05.2019**

Denizli'de bulunan bir dükkânın vitrinine "İRAN, SÜRİYE, AFGAN MÜŞTERİ BU DÜKKÂNA GİREMEZ, ALIŞVERİŞ YAPAMAZ, GİRERSE BU MEKÂNDAYAK YER!", "SÜRİYE, AFGAN, İRAN KİŞİLER BU İŞ YERİNE GİRERSE DAYAK YER, SORUMLULUK KABULÜMÜZ DEĞİLDİR!" şeklinde bir yazı asılmasına üzerine, mülteci ve göçmenlerin kamuya açık bir alan olan bir dükkâna girmelerini ve kamuya açık bir hizmetten yararlanmalarını engelleyen ve girmek istemeleri halinde şiddete maruz kalacaklarına ilişkin tehdit ifadeleri sebebiyle resen inceleme başlatılmış, inceleme neticesinde; ırk ve etnik köken temelinde ayrımcılık yasasının ihlal edildiği kanaatine varılmıştır.

BİLİYOR MUYDUNUZ ?

- ✓ AB Temel Haklar Ajansı (European Union Agency for Fundamental Rights-FRA,) AB'de yüksek düzeyde ayrımcılığa işaret eden çeşitli anketler gerçekleştirmiştir. 2021 yılında gerçekleştirilen söz konusu anket sonuçlarına göre;
 - İşgücü piyasasına katılanların %22'si etnik kökenleri veya göçmen olmaları nedeniyle ayrımcılığa maruz kalmaktadır.
 - Konut kiralamaya veya satın almaya çalışanların %40'ı ten rengi veya fiziksel görünümü; %22'si vatandaşlık sebebiyle ayrımcılığa uğramıştır.
 - Mal ve hizmetlere erişim ile ilgili olarak (kamu yönetimi, toplu taşıma, mağazalar ve restoranlar gibi) Romanlar %28 ve Kuzey Afrika kökenliler %27 ile en yüksek düzeyde ayrımcılıkla karşı karşıya kalmıştır.
 - İrk ayrımcılığı sağlık hizmetlerinde daha az yaygınlık göstermektedir. Ancak sağlık hizmetlerinde ırk ayrımcılığı Romanlar arasında %8 ile en yüksektir.

TIHEK

TÜRKİYE İNSAN HAKLARI VE EŞİTLİK KURUMU

 | www.tihek.gov.tr

 | [tihek_kurumsal](https://twitter.com/tihek_kurumsal)

 | [tihekkurumsal](https://facebook.com/tihekkurumsal)

 | 0 312 422 78 00

 | 0 312 422 78 99

 | Yüksel Cad. No: 23
Kızılay / Ankara